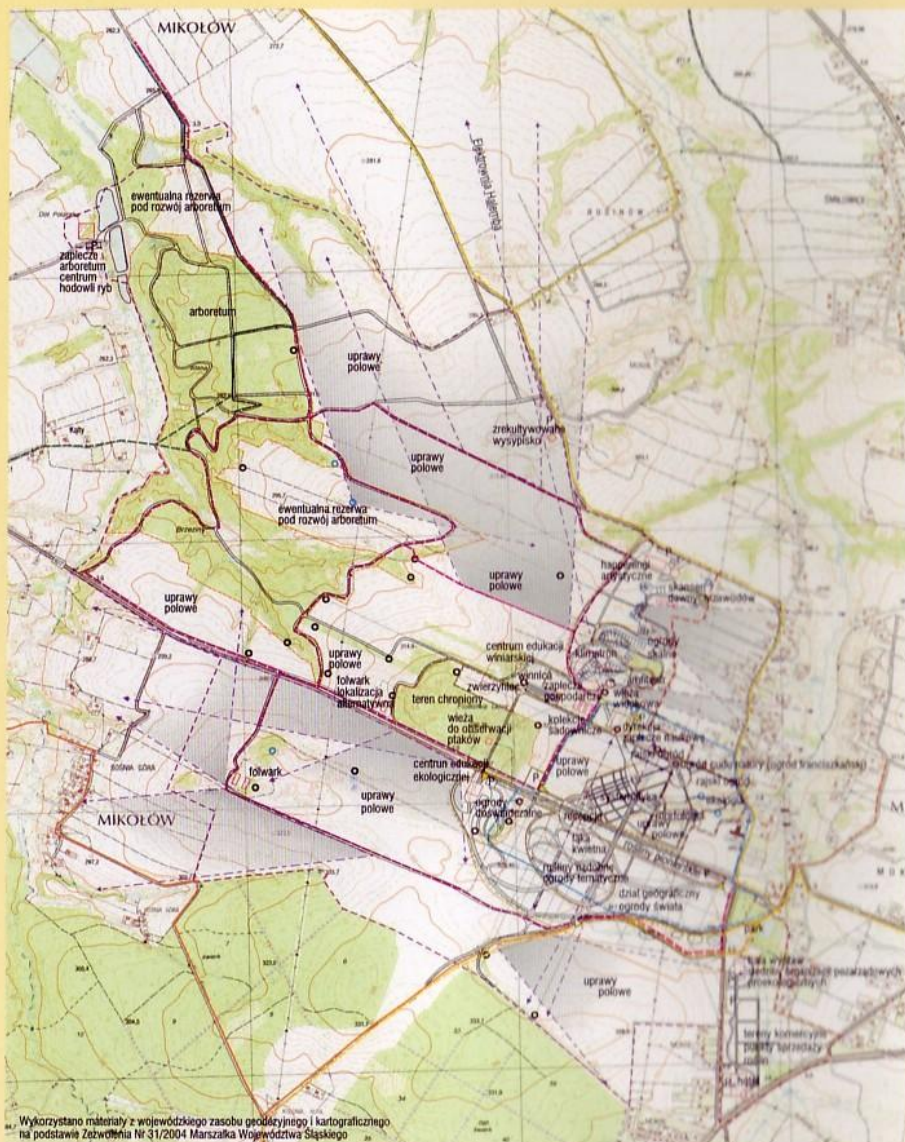


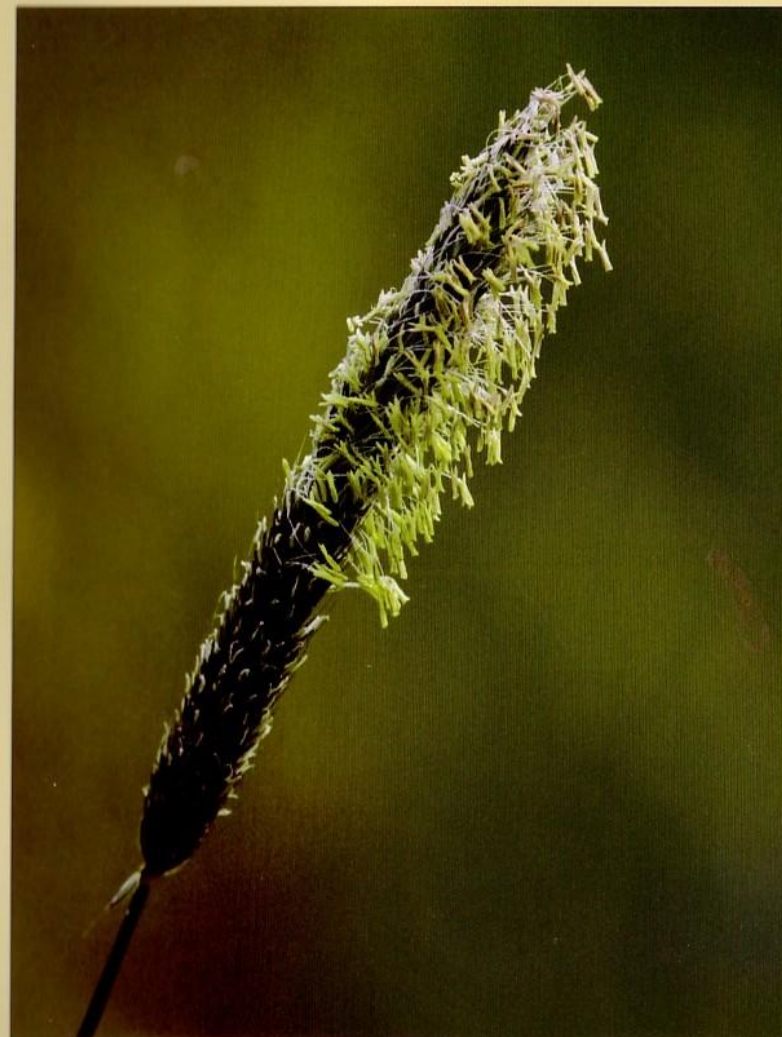


Legenda

- granica terenów Śląskiego Ogrodu Botanicznego
- granice działów
- granice terenów ogrodowych
- proponowany układ drogowy
- lokalizacja zabudowy
- P parkingi
- ▲ wejścia do Ogrodu
- ▲ wejścia gospodarcze do ogrodu
- lokalizacja proponowanych zbiorników wody

ŚLĄSKI OGRÓD BOTANICZNY W MIKOŁOWIE

OCHRONA BIORÓŻNORODNOŚCI ZIEMI ŚLĄSKIEJ



Mikołów 2007

Śląski Ogród Botaniczny – Związek Stowarzyszeń

43-195 Mikołów, ul. Zamkowa 2

tel. +48 32 322 62 44

www.slob.org.pl

e-mail: slob@mokre.com.pl

Biuro Śląskiego Ogródu Botanicznego jest czynne

od poniedziałku do piątku w godzinach od 7⁰⁰ do 15⁰⁰

W strukturach Śląskiego Ogródu Botanicznego funkcjonują dwie pracownie naukowe:

- Pracownia Zachowania Bioróżnorodności Górnego Śląska – CZRB-OB PAN w Warszawie - Powsinie
- Pracownia na Rzecz Śląskiego Ogródu Botanicznego przy Uniwersytecie Śląskim w Katowicach

Zespół autorów: Wiesław Włoch, Waldemar Szendera, Paweł Kojs, Bogdan Ogródnik, Damian Absalon, Ewa Trzcionka

W opracowaniu wykorzystano zdjęcia wykonane przez:

Wiesława Włocha, Łukasza Pietera, Wiesława Gawrysia,

Aleksandrę Radołowicz-Nieradzik, ks. Jerzego Kempę,

Mirosławę Kłęczek-Kasperczyk

Zdjęcie na okładce: *Alopecurus pratensis* L. Wyczyniec łąkowy, foto: Wiesław Włoch

Redaktor opracowania: Ewa Trzcionka

Wydano przez Śląski Ogród Botaniczny – Związek Stowarzyszeń w Mikołowie przy współudziale

Towarzystwa Przyjaciół Śląskiego Ogródu Botanicznego w Mikołowie

Współfinansowane ze środków

Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach



Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Katowicach

ISBN 978-83-925250-0-4



Ogród botaniczny w Mikołowie-Bujakowie

I. Zamiast wstępu

Co należy rozumieć pod hasłem „ogród botaniczny”?

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody poprzez ogród botaniczny rozumie się: „urządzony i zagospodarowany teren wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nim związanymi, będący miejscem ochrony *ex situ*, uprawy roślin różnych stref klimatycznych i siedlisk, uprawy roślin określonego gatunku oraz prowadzenia badań naukowych i edukacji”. (Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r.; Dz.U. z 2004r. Nr 92, poz.880, art.5 pkt.10)

Podstawowe założenia nowoczesnych ogrodów botanicznych

Zgodnie z wytycznymi International Agenda for Botanic Gardens in Conservation (BGCI) nowoczesny ogród botaniczny cechuje:

- duża powierzchnia obejmująca obszar zróżnicowany pod względem ekologicznym;
- uprawa głównie flory własnego regionu;
- posiadanie dokumentacji pochodzenia zbiorów roślinnych zgodnie z wytycznymi IPEN;
- dostępność dla zwiedzających.

Rola ogrodów botanicznych w XXI wieku

Najważniejszym zadaniem ogrodów botanicznych w XXI w. jest **czynna ochrona różnorodności biologicznej**. Wynika to z faktu, iż, jak alarmuje BGCI, gatunki znikają z powierzchni Ziemi w zastraszającym tempie (BG Jurnal 2004). W samej tylko Polsce, według danych zawartych w „Polskiej Czerwonej Księdze Roślin” (Kaźmierczakowa, Zarzycki 2001), 19% flory naczyniowej - czyli 418 gatunków jest zagrożonych wyginięciem. Szacuje się, że w województwie śląskim wskaźnik ten jest dwukrotnie wyższy i wynosi 40% / „Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska” (Parusel i inni 1996)/. Dlatego ogrody botaniczne podejmują **zabiegi konserwatorskie mające na celu ocalenie bogactwa rodzimej przyrody**.



Ziarnopłon wiosenny

Zadania ochrony roślin naczyniowych realizowane w ogrodach botanicznych odbywają się przez:

- ochronę *in situ* czyli w warunkach naturalnych;
- ochronę *ex situ* czyli w warunkach sztucznych;
- tworzenie banków genów czyli zbiorów nasion i tkanek roślinnych.

Ochrona *in situ* polega na otaczaniu opieką terenów o dużej bioróżnorodności oraz badaniu naturalnych populacji zagrożonych gatunków w celu ich zachowania. Jest najskuteczniejszą formą ochrony różnorodności biologicznej (Mirek 2004), ale postępująca antropopresja powoduje, że ta forma ochrony staje się już niewystarczająca. Dlatego jednym z głównych zadań ogrodów



Kwitnący głóg jednoszyjkowy

botanicznych jest ochrona *ex situ* realizowana poprzez gromadzenie kolekcji roślin zagrożonych i ich uprawę w warunkach kontrolowanych przez człowieka. Dodatkowo zakładane **banki nasion**, magazynując ogromne bogactwo genetyczne na niewielkiej przestrzeni, pomagają zachowywać bioróżnorodność roślin.



Krajobraz kulturowo rolniczo-leśny w Mokrem

II. Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie

Śląski Ogród Botaniczny na ratunek przyrodzie województwa śląskiego

W województwie śląskim coraz więcej mieszkańców dostrzega skutki eksploatacji bogactw naturalnych, widzi zniszczenia spowodowane zanieczyszczeniami przemysłowymi i poprzemysłowymi, postępującą degradację środowiska naturalnego, zagrożenie różnorodności biologicznej, zanik wielu siedlisk fauny i flory. W ostatnich kilkunastu latach, w związku z kształtującą się świadomością zagrożeń środowiska, tak jak w całej Polsce, tak i na Śląsku, podjęto szereg działań mających zmienić tę niekorzystną sytuację. Jednym z takich działań było rozpoczęcie budowy Śląskiego Ogródu Botanicznego w Mikołowie (Wika i inni 1997). Mimo to, powstanie Śląskiego Ogródu Botanicznego w najbardziej zurbanizowanym i zindustrializowanym regionie Polski przez długi czas napotykało ogromne przeszkody.

Lokalizacja Śląskiego Ogródu Botanicznego w Mikołowie i jej zalety

Śląski Ogród Botaniczny znajduje się tylko 15 km od Katowic. Położenie na południowy - zachód od stolicy województwa jest jego dużym atutem.

Teren budowanego Śląskiego Ogrodu Botanicznego jest usytuowany w Mikołowie w Sołectwie Mokre przy ważnych szlakach komunikacyjnych. W pobliżu przebiegają dwie drogi krajowe: DK 92 (trasa Tychy-Gliwice) i DK 93 (trasa Katowice-Wisła). To centralne położenie gwarantuje dogodny dojazd ze wszystkich miast Śląska.

Do Śląskiego Ogrodu Botanicznego można dotrzeć bezpośrednio z Katowic autobusem nr 29. Można również dojechać do Mikołowa autobusem czy pociągiem, a następnie skorzystać z komunikacji lokalnej (autobus nr 620). Samochodem



Owocująca dzika róża

najlepiej dojechać z DK 93 (trasa Katowice-Wisła) do centrum Sołectwa Mokre.

Zachęcamy do zwiedzania malowniczych okolic budowanego Śląskiego Ogrodu Botanicznego ścieżką rowerową biegnącą z Łazisk Górnych przez Starą Hutę i Fiołkową Górę do Bujakowa lub Rety Śmiłowickiej.

Budowa geologiczna, rzeźba terenu i gleby

Obszar Mikołowa-Mokrego podlegał tym samym procesom geologicznym, co cała nasza planeta, a jego dzisiejszy krajobraz jest odzwierciedleniem zmian zachodzących w przeszłości, budowy geologicznej, różnorodnych procesów morfologicznych oraz w ostatnim czasie również przekształceń spowodowanych działalnością człowieka.

Skały budujące podłoże, to skały osadowe, które powstawały w czasie około 600 mln lat i osiągnęły znaczną miąższość. Spoczywają one na prekambryjskim krystalicznym cokole, który z tego powodu występuje na znacznej głębokości. Patrząc od dołu na prekambryjskim bloku znajdują się najpierw skały kambryjskie, reprezentowane głównie przez morskiej genezy mułowce ze skamieniałościami w postaci trylobitów. Na nich usadowiły się, także morskie osady dewonu, wykształcone jako: mułowce, piaskowce, wapień i dolomity. Kolejnym, bodajże najważniejszym okresem ery paleozoicznej,



Purchawica olbrzymia



Wyrobitisko wapienia w Mokrem

który zaważył o charakterze Górnego Śląska, był karbon, kiedy to środowisko morskie stopniowo przekształcało się w ląd. Towarzyszyło temu powstawanie warstw: piaskowców, mułowców, iłowców i oczywiście węgla kamiennego, którego początki wywodzą się z nadbrzeżnych torfowisk i bagien, porośniętych bujną, tropikalną roślinnością. W rejonie Mokrego bezpośrednio na skałach karbońskich usadowiły się osady kolejnej ery – mezozoicznej, a mianowicie wapień środkowego triasu, który ze względu na liczne skamieniałości morskiej fauny nazywany jest często wapieniem muszlowym. Triasowe płyty, występujące tylko fragmentarycznie w południowej części Wyżyny Śląskiej, oprócz wapieni, zbudowane są z dolomitów wapnistych, margli i zlepieńców. Potwierdza to chociażby obserwacja pozostałości po kamieniołomach, w których do niedawna eksploatowano te skały. Tak więc, wydarzenia geologiczne sprzed wielu milionów lat wpłynęły na dzisiejszą fizjonomię tego miejsca, a także wzbogaciły tutejsze gleby w węglan wapnia (CaCO_3), powodując powstanie specyficznych siedlisk dla roślinności.

Kolejnym ważnym okresem w geologicznych dziejach Mokrego był trzeciorzęd, kiedy to kształtowały się zręby dzisiejszej rzeźby tego terenu. Powstawały wtedy łagodne grzbiety wzniesień zbudowane ze skał karbońskich i triasowych. Doliny rzek i potoków były zdecydowanie głębsze niż dziś (przykładowo dno doliny pobliskiej Kłodnicy znajdowało się 150 m poniżej współczesnego jego poziomu).

Ogromny wpływ na teren znacznej części Europy wywarły zmiany klimatyczne, jakie nastąpiły w plejstocenie. Potężny lądolód, który nasunął się kilkakrotnie na teren Polski ze Skandynawii, pozostawił po sobie czytelne ślady, zarówno w postaci osadów, jak i rzeźby terenu. Podczas jednego ze zlodowaceń (nazywanego południowopolskim lub Sanu) cały obszar Mokrego znalazł się pod lodem, gdyż



Wapiennik do wypalania wapienia w Mokrem

czoło lądolodu sięgnęło Beskidów. Większość śladów tego nasunięcia została uprzątnięta podczas ciepłego okresu, który po nim nastąpił (tzw. interglacjału wielkiego). Natomiast kolejny powrót lądolodu na ten obszar pozostawił już ślady w rzeźbie Mokrego. Stało się tak, gdyż zlodowacenie nazywane środkowopolskim (lub Odry) nie sięgnęło tak daleko na południe jak poprzednie.

Jego zasięg na terenie Wyżyny Śląskiej wyznacza między innymi unikatowa morena czołowa, której fragmenty możemy obserwować na zboczach doliny Promny - na północ i północny wschód od Fiołkowej Góry. Kolejne ocieplenie klimatu nazywane interglacjałem eemskim zaowocowało usunięciem większości materiału pozostawionego przez lądolód. Doliny rzek i potoków pozostały jednakże wyżej niż współczesne - śladami po tych dawnych dnach są spłaszczenia na zboczach dolin (terasy rzeczne), położone 3 - 5 m powyżej współczesnych den dolin.



Charakterystyczna rzeźba terenu w Mokrem

Ponowne ochłodzenie klimatu spowodowało następne zlodowacenie (północnopolskie lub Wisły), które nie sięgnęło jednak południa Polski.

Od 10 tys. lat trwa kolejne ocieplenie klimatu (holocen), które w rzeźbie terenu skutkuje stopniowym usuwaniem śladów zlodowacenia i odpreparowywaniem starej rzeźby. W holocenie pojawił się także człowiek, który zaczął odciskać swoje piętno w krajobrazie.

Współczesne ukształtowanie terenu Mikołowa-Mokrego ma charakter wyżynny, gdzie rozległe i łagodne grzbiety wzniesień rozdzielone są dolinami rzek i potoków.



Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie – pejzaż zimowy

Największymi z nich prowadzącymi swoje wody w kierunku Kłodnicy są Promna i Jasienica. Zatem cały ten obszar należy do prawostronnego dorzecza Odry, w kierunku, której zmierza poprzez Kłodnicę inny mikołowski potok - Jamna.

Budowa geologiczna, a właściwie skład skał budujących podłoże, w znacznym stopniu wpływa na gleby danego obszaru. Na terenie przyszłego Śląskiego Ogródu Botanicznego i Śląskiej Strefy Krajobrazowo-Rekreacyjnej przeważają gleby średniej żyzności. Dominują gleby bielcowe i pseudobielcowe. Jedynie na terenach grądowych dominują gleby brunatne, brunatne kwaśne i brunatne zdegradowane. W Mokrem wykształciły się również gleby nawapienne - rędziny triasowe. W dolinach potoków, na niskich terasach, rozwinęły się z kolei gleby murszowe oraz kompleksy gleb oglejonych: mułowo-bagiennych i torfowych.

Na terenie Śląskiego Ogródu Botanicznego zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi pozostaje na poziomie średnim i nie przekracza wartości dopuszczalnych dla gleb przeznaczonych do upraw rolnych. Dlatego też, gleby te zostały dopuszczone do upraw ekologicznych.

Hydrografia - warunki wodne

Teren Śląskiego Ogrodu Botanicznego leży w dorzeczu Odry. Jednakże w jego pobliżu, na wschód od Mikołowa-Mokrego, przebiega dział wodny I rzędu między dorzeczem Wisły a dorzeczem Odry. Opisywany obszar odwadniają lewostronne dopływy górnej Kłodnicy, a mianowicie dwa potoki: Promna i Jasienica oraz ich drobne dopływy. Główną rolę w hydrografii terenu odgrywa potok Jasienica. Tworzy on bogatą sieć wodną w głęboko wciętych dolinach leśnych. Na terenach przylegających do Śląskiego Ogrodu Botanicznego występuje kilka sztucznych zbiorników



Dziewięciśł bezłodygowy

wodnych, stawy rybne oraz staw w parku w Mokrem.

Wody gruntowe znajdują się na głębokości około 1,5-3 m, a miejscami nawet na głębokości 0,5 m (zależnie od utworów geologicznych). Istniejące warunki hydrologiczne pozwalają na wykonanie zbiorników wodnych w ramach programu małej retencji (Absalon 2006).

Klimat

Klimat Wyżyny Śląskiej, podobnie jak i całego kraju, określa się jako przejściowy pomiędzy klimatem oceanicznym a kontynentalnym.

Mikołów leży w regionie klimatycznym śląsko-małopolskim, którego cechami charakterystycznymi są stosunkowo duże dobowe amplitudy temperatury powietrza (szczególnie w obniżeniach i na zboczach eksponowanych na bezpośrednie promieniowanie słoneczne) oraz małe amplitudy roczne temperatur powietrza.

Przeważają tu wiatry z sektora zachodniego o średniej prędkości 4-4,5 m/s. Połącza to za sobą wysokie zachmurzenie (5,4 w skali 0-8), a tym samym przewagę dni pochmurnych nad pogodnymi. Średnia roczna suma opadów w Mikołowie wynosi 798 mm. Są one większe w porównaniu z średnimi opadami w Polsce (660 mm) czy



Gwiazdosz - gatunek chroniony



Owoce kaliny koralowej jesienią

w byłym województwie katowickim (779mm). Opady letnie są wyższe od zimowych. Liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 72. Wilgotność powietrza jest znacznie wyższa, niż na obszarach wyżynnych. Ma to związek z występowaniem tu licznych mokradeł, stawów i wód płynących. Średnia wilgotność względna powietrza wynosi 75- 80%, z tym, że jest ona wyższa w okresie jesienno-zimowym. Na te pory roku przypadają też dni mgliste – około 20 w ciągu roku. Średnia roczna temperatura wynosi 7,9° C (na podstawie obserwacji z lat 1961-1990). Średnia roczna liczba dni z przymrozkami wynosi około 70 (Wika i inni 1997).

Klimat wpływa na długość okresu wegetacyjnego, który w rejonie Mikołowa trwa przez 210-220 dni, to jest od połowy marca do końca października. Istnieją więc na tym obszarze sprzyjające warunki klimatyczne do rozwoju roślin (Berger i inni 2000).

Ogólna charakterystyka istniejącej szaty roślinnej

Obszar Śląskiego Ogrodu Botanicznego cechuje duża **różnorodność siedlisk roślinnych**, poczynając od bagiennych, a kończąc na suchych murawach kserotermicznych. Odzwierciedla się to w olbrzymim **bogactwie gatunkowym flory i fauny**. Botanicy oszacowali, iż flora roślin naczyniowych Mikołowa liczy ponad 650 gatunków, w tym ponad 100 rzadkich i 30 prawnie chronionych. Wyróżniono

również ponad 40 zespołów roślinnych. Są to zespoły leśne, wodne, bagienne i mulistych brzegów, łąkowe, murawowe, nitrofilnych okrajników, porębowe czy ruderalne. Umożliwi to utworzenie różnych działów w Śląskim Ogrodzie Botanicznym poprzez rewitalizację tj. odtworzenie zespołów roślinnych do postaci zbliżonej do naturalnej (Wika i inni 1997).

Spośród gatunków częściowo chronionych na obszarze budowanego Śląskiego Ogrodu Botanicznego i terenach do niego przylegających liczne stanowiska mają **kalina koralowa** i **kruszyna pospolita**. W runie grądu na Fiołkowej Górze obficie



Filolek leśny

występuje **kopytnik pospolity**, częsty jest też **pierwiosnek lekarski** i **bluszcz pospolity**. Ponadto można tu spotkać: kłosownicę leśną, turzycę leśną, leszczynę pospolitą, narecznicę samczą, kostrzewę olbrzymią, niecierpkę pospolitego, prosownicę rozpierzchlą oraz mchy i grzyby. Na podmokłym terenie odnaleziono stanowisko **kukułki szero-**

kolistnej i **skrzypu olbrzymiego**.

Skrzyp ten – objęty ścisłą ochroną występuje wręcz masowo w łęgu jesionowo-olszowym ciągnącym się wzdłuż doliny Jasienicy. Z kolei w buczynie zaobserwowano płat z **konwalią majową** i **storczykami**.

Na dnie lasu rośnie również: ziarnopłon wiosenny, zawilec gajowy, miodunka ćma, kopytnik pospolity, tojeść gajowa, wawrzynek wilczełyko, kokoryczka okółkowa. Na skraju Fiołkowej Góry oraz nad stawami rybnymi swoje skromne stanowisko ma **centuria pospolita**. Dosyć obficie występuje inny ściśle chroniony gatunek - **goryczuszka (goryczka) orzęsiona**. Porasta ona wschodnie zbocza kamieniołomów nadając murawom ciekawy aspekt jesienny.



Goryczuszka orzęsiona

Zarówno **centuria pospolita** jak i **goryczuszka orzęsiona** znalazły się na liście gatunków wymierających w województwie śląskim, dlatego tak ważna jest ich ochrona na tym terenie – w ich naturalnym środowisku. Jest to zarazem przykład



Czyżnie wiosną

ochrony *in situ* roślin w Śląskim Ogrodzie Botanicznym w Mikołowie.

Z roślin planowanych do ochrony (w byłym województwie katowickim) występują: **czerniec gronkowy**, trawa- **perlówka jednokwiatowa** i bezzieleniowy pasożyt- **luskiewnik różowy** na Fiołkowej Górze oraz **czermień błotna** nad stawem w parku w Mokrem.

Z gatunków, które dość rzadko występują na Wyżynie Śląskiej, uwagę zwracają: **berberys zwyczajny**, **stokłosa prosta**, **poziomka twardawa**, **przyłuszczka pospolita**, **kozłek wąskolistny**, czy **groszek bulwiasty** oraz znajdujące się na Czerwonej liście roślin naczyniowych Górnego Śląska – **drakiew gołębia**, **starzec kędzierzawy** i **wyka zaroślowa**.

Osobliwością terenu jest też **nasycenie okazami drzew pomnikowych**, które wykazują walory jego krajobrazu. Opisano tu 51 drzew zasługujących na miano pomników przyrody i 14 innych o zbliżonych wymiarach. Wśród nich najliczniejsze są **dęby szypułkowe** - około 20 okazów, **jesiony wyniosłe** - 9 sztuk, **brzozy brodawkowate** – około 7 egzemplarzy i **głogi jednoszyjkowe** 5 drzew. Rosną one zwłaszcza na Fiołkowej Górze i wokół stawów rybnych.

Bogactwo szaty roślinnej sprawia, że teren ten jest ciekawy, a zarazem inny



Przyłaszczka pospolita

o każdej porze roku. Wiosną zachwycają bezlistne, biało kwitnące zarośla głógów jednoszyjkowych i śliwy tarniny, zwane czyżniami oraz różowo owocujące trzmieliny zwyczajnej. W runie zaś obserwuje się naturalną grę barw budzącą się do życia przyrody. Białym zawilcom gajowym towarzyszą żółto kwitnące śledzienie, ziarnopłony, pierwiosnki, mniszki czy irysy oraz przybierające różne odcienie fioleto miodunki, fiołki, przyłaszczki i różowe lepieźniki. Latem, gdy zieleń dojrzeje, łąki i lany zbóż z makiem polnym i chabrem bławatkiem falują na wietrze. Jesienią wśród przebarwionych liści drzew i zaoranych pól wyróżniają się błękitne goryczuszki orzęsione, porastające zbocza kamieniołomów.

Zmienność fenologiczna, dodająca walorów estetycznych, jest obok różnorodności siedlisk i związanego z nią zróżnicowania zespołów roślinnych, dodatkowym argumentem do prowadzenia ożywionych badań naukowych na terenie Śląskiego Ogrodu Botanicznego.

III. Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie - cele i zadania

Podstawowe cele i zadania Śląskiego Ogrodu Botanicznego określone Decyzją Ministra Środowiska z 07.02.2006r.:

- uprawa roślin określonego gatunku różnych stref klimatycznych i siedlisk;
- prowadzenie działalności naukowej (gromadzenie i udostępnianie materiału roślinnego, planowanie i prowadzenie badań naukowych);
- współpraca i wymiana doświadczeń z innymi placówkami o podobnym profilu w kraju i zagranicą;
- prowadzenie działalności edukacyjnej w zakresie pokrywającym się z profilem działalności ogrodu botanicznego;
- prowadzenie działalności popularyzatorskiej w zakresie swojej działalności.

Zadania i cele wyznaczone przez Radę Naukową:

- Działanie nad zachowaniem różnorodności biologicznej Ziemi Województwa Śląskiego poprzez:
 - uprawę gatunków roślin rzadkich i zagrożonych w warunkach *ex situ* oraz



Wyrobisko wapienne porastające drzewami – jesienią

- ich reintrodukcję (tj. przenoszenie z warunków uprawy do właściwych im siedlisk) i rewitalizację zespołów roślinnych;
- utworzenie banku nasion;
- zachowanie istniejącej „naturalnej” flory roślin naczyniowych zgodnie z wytycznymi programu NATURA 2000;
- zachowanie „naturalnych” zbiorowisk roślinnych (Celiński i inni 1997) i z zaleceniami programu NATURA 2000 we współpracy z Lasami Państwowymi;
- ochrona wybranych cennych gatunków roślin uprawnych, m.in. jabłoni, winorośli i leszczyn;
- przechowywanie w warunkach *ex situ* zagrożonych śląskich proveniencji roślinnych;
- objęcie prawną ochroną terenu Fiołkowej Góry i wyrobisk wapiennych znajdujących się w Sołectwie Mokre;
- aklimatyzacja i introdukcja (wprowadzanie) gatunków obcych, pochodzących z innych stref klimatycznych;
- śledzenie zmienności genetycznej introdukowanych gatunków roślin;
- wyodrębnianie (wyselekcjonowanie) odmian roślin zdalnych do nasadzeń w miastach oraz na terenach ekologicznie zdegradowanych.

Zadania związane z pełnieniem badawczo-naukowej roli Śląskiego Ogródu Botanicznego dla rolnictwa i leśnictwa:

- prowadzenie badań fenologicznych w celu określenia terminów zabiegów agrotechnicznych, np. zasiewów;
- prowadzenie badań fitopatologicznych (nad chorobami roślin) i opracowywanie sposobów ich ochrony przed organizmami i czynnikami chorobotwórczymi;
- opracowanie modeli płodozmianu w rolnictwie ekologicznym;
- zachowanie cennych agrocenoz.



Irysy z kolekcji roślin ozdobnych w Śląskim Ogrodzie Botanicznym

Zadania edukacyjne Śląskiego Ogródu Botanicznego

Śląski Ogród Botaniczny staje się regionalnym centrum edukacji ekologicznej i przyrodniczej, gdyż tworzy możliwości do prowadzenia zajęć dydaktycznych na różnych poziomach nauczania: podstawowym, średnim i akademickim. W tym celu, oprócz prowadzenia bieżącej działalności edukacyjnej, planuje się budowę Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej Ziemi Śląskiej.

Wśród zadań dydaktyczno-wychowawczych ogromną rolę odgrywa:

- prowadzenie zajęć terenowych dla uczniów wszystkich szczebli edukacyjnych;
- tworzenie ścieżek dydaktycznych biorąc pod uwagę bardzo dużą bioróżnorodność terenu (dla dzieci, młodzieży i osób starszych);
- tworzenie kolekcji systematycznych (głównie dla studentów biologii, farmacji i kierunków pokrewnych);
- tworzenie kolekcji roślin miododajnych i energetycznych;



Kolekcja starych odmian jabłoni w Śląskim Ogrodzie Botanicznym

- tworzenie kolekcji edukacyjnych roślin (rośliny zagrożone wyginięciem);
- organizowanie praktyk i stażów dla uczniów i studentów.

Poznanie przyrody „na żywo” pomaga w wychowywaniu młodego pokolenia w duchu poszanowania natury, a tym samym pozwala na kształtowanie więzi ze światem oraz postaw etycznych wobec różnych form życia.

Obecnie na terenie Śląskiego Ogródu Botanicznego prowadzi się praktyczną edukację ekologiczną i przyrodniczą poprzez warsztaty i spotkania, publikacje dla młodzieży, udostępnianie pomocy dydaktycznych, organizowanie wykładów dla grup młodzieży szkolnej.

Kolejnym zadaniem edukacyjnym realizowanym przez Śląski Ogród Botaniczny jest współpraca z ośrodkami dydaktycznymi oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie kształcenia specjalistów, którzy czując więź z naturą i regionem, będą kierowali jego zrównoważonym rozwojem.

Śląski Ogród Botaniczny bierze również czynny udział w promocji zieleni urządzonej np. parków, skwerów, zieleńców.

W niedalekiej przyszłości Śląski Ogród Botaniczny stanie się dla mieszkańców naszego regionu miejscem wypoczynku sobotnio-niedzielnego czy też popołudniowego. Już dziś umożliwiają to przebiegające tu ścieżki rowerowe, trasy spacerowe z miej-

scami piknikowymi oraz z punktami widokowymi, stanowiącymi miejsca kontemplacji przyrody i odpoczynku. Odbywają się tutaj plenery fotograficzne, malarskie czy rzeźbiarskie. Spacerując po okolicznych bogatych i żyznych terenach pól i lasów, można posłuchać muzyki przyrody - szumu drzew i świergotu ptaków, a w niedalekiej przyszłości także koncertu muzyki klasycznej.

Na terenie Śląskiego Ogrodu Botanicznego odbywają się wykłady, wystawy, konferencje, szkolenia i kursy (ogrodnictwa, szkółkarstwa itp.). Wszelkie informacje o aktualnie prowadzonych działaniach edukacyjnych i szkoleniowych dostępne są na stronie internetowej.



Wycieczka szkolna



Akcja „Sprzątanie świata”

IV. Planowane inwestycje w latach 2007-2009

Planuje się, że Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie już w latach 2008 - 2009 zaoferuje Państwu wspaniałe urządzone kolekcje do zwiedzania. Dlatego też, w tym celu niezbędne są do przeprowadzenia następujące inwestycje:

- budowa stawów o powierzchni ok. 0,5 ha i alejek spacerowych;
- zakładanie kolekcji systematycznych, roślin wodnych, bagiennych, miododajnych i energetycznych;
- zakładanie kolekcji roślinności ginącej z Ziemi Śląskiej i roślin ozdobnych;
- rozbudowa kolekcji roślin sadowniczych (starych odmian drzew i krzewów owocowych);
- budowa ogrodzenia docelowego;
- założenie monitoringu;



Kolekcja rododendronów i azalii – Ogród Botaniczny CZRB PAN w Powsinie

- opracowanie projektu i budowa „Centrum Zachowania Różnorodności Biologicznej Ziemi Śląskiej przy Śląskim Ogrodzie Botanicznym w Mikołowie”;
- budowa infrastruktury ogrodu (oświetlenie, nawodnienie, kanalizacja);
- budowa elementów małej architektury w celu ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Ziemi Śląskiej.

Mamy nadzieję, że w już niedługo będą Państwo mogli również w naszym ogrodzie botanicznym zwiedzać takie wspaniałe kolekcje roślin, jakie przedstawiamy na zdjęciu Wiesława Gawrysia z Ogród Botaniczny CZRB PAN w Powsinie.

Literatura

- Ostoja E., Berger M. 2000. Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie-Mokrem – na ratunek przyrodzie. Górnośląska Oficyna Wydawnicza S.A., Katowice
- Parusel J.B., Wika S., Bula R. 1996. Czerwona lista roślin naczyniowych Górnego Śląska. Raporty, opinie I. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska. Katowice.
- Rostański K.M. 1999. Drzewa i krzewy o wymiarach pomnikowych na terenie projektowanego Górnośląskiego Ogrodu Botanicznego. Prace ogrodu botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Tom 5. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. Wrocław.
- Wika S. 1996. Dokumentacja projektowanego obszaru przyrody chronionej na Fiolkowej Górze i w Dolinie Promny. Katowice – Mikołów.
- Wika S., Włoch W. 1998. Górnośląski Ogród Botaniczny na tle przyrody Mikołowa. Górnośląska Oficyna Wydawnicza S.A. Katowice